

УДК 378.016:617

*В.В. Доценко**Харківський національний медичний університет***КРЕДИТНО-MОДУЛЬНА СИСТЕМА:
ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ХІРУРГІЇ**

Узагальнено досвід викладання загальної хірургії для студентів медичних факультетів за умов кредитно-модульної системи. Розглянуто особливості проведення лекційного курсу, практичних занять, самостійної роботи, контролю знань і практичних навичок студентів під час навчання на клінічній кафедрі.

Ключові слова: кредитно-модульна система, загальна хірургія.

Однією з передумов входження України до єдиного європейського та світового освітнього простору є впровадження в систему вищої освіти України основних ідей, сформульованих Болонською декларацією [1, 2]. Головна мета процесу, що розпочався у вищій освіті більшості країн Європи і отримав назву даної декларації, – консолідація зусиль наукової та освітньої громадськості й урядів країн Європи для істотного підвищення конкурентноспроможності європейської системи науки і вищої освіти у світовому вимірі, а також для підвищення ролі цієї системи в суспільних перетвореннях [3, 4]. Необхідною умовою організації навчального процесу по кредитно-модульній системі є наявність робочої навчальної програми по кожній дисципліні, яка складена на кредитно-модульній основі і доведена до уваги викладачів та студентів [5, 6]. Кредитно-модульна система надає можливість врахувати всі досягнення студента, не тільки виконання ним навчального плану, а і його участь у наукових дослідженнях, конференціях, предметних олімпіадах та ін. [6, 7].

Загальна хірургія як навчальна дисципліна базується на вивченні студентами морфологічних дисциплін та інтегрується з цими дисциплінами. Вона є основою вивчення студентами навчальних дисциплін, де застосовуються хірургічні методи лікування, та формує вміння застосовувати отримані знання

в процесі подальшого навчання і професійної діяльності; надає можливість отримати практичні навички та сформувати професійні вміння для діагностики і надання медичної допомоги при певних патологічних станах.

Загальна хірургія разом з пропедевтикою внутрішніх і дитячих хвороб є інтегруючою між теоретичними і клінічними дисциплінами. При вивченні цієї дисципліни студенти отримують навички догляду за хворими, опановують правила медичної деонтології та клінічне мислення. Відповідно до вимог Болонського процесу організація навчального процесу здійснюється за кредитно-модульною системою. Навчальна програма дисципліни складається з двох модулів, які, у свою чергу, розподіляються на вісім блоків змістових модулів. Обсяг навчального навантаження студентів, описаний у кредитах ECTS, – п'ять залікових кредитів, які заховуються студентам при успішному засвоєнні ними відповідного модуля (залікового кредиту). Кредитно-модульна система має свої переваги і розглядається як метод підвищення мобільності студентів при переході із однієї програми на іншу, включаючи програми післядипломної освіти.

На вивчення загальної хірургії навчальною програмою передбачено 165 годин, з них 80 годин відводиться аудиторним заняттям, 45 – самостійній роботі студентів, 40 – лекціям. Більшість практичних занять з загальної

© В.В. Доценко, 2013

хірургії будуються за типом проблемних. Під проблемним навчанням ми розуміємо таку організацію навчальних занять, котрі передбачають створення під керівництвом викладача проблемних ситуацій і активну самостійну діяльність студентів з їх розв'язання, результатом цього є творчий підхід до оволодіння знаннями, навичками, уміннями та розвиток мислительських здібностей.

Для забезпечення впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу викладачами кафедри було перероблено та створено необхідне навчально-методичне забезпечення: робочі навчальні плани, сіткові графіки проходження навчальних модулів та навчальних дисциплін, робочі навчальні програми, засоби діагностики досягнення мети навчання, положення про кредитно-модульну технологію організації навчального процесу.

Відповідно до навчальної програми начитуються установчі лекції, які висвітлюють особливо складні, проблемні питання теми, сучасні новітні підходи тощо. Після установчих лекцій мають місце основні елементи структури модульного навчання: семінарські заняття, практичні заняття та самостійна робота студентів під керівництвом викладача. Але не завжди лекції проводять попереду занять згідно з розкладом.

Кредитно-модульна система здійснюється на трьох рівнях та дозволяє студенту самому вибрати необхідний рівень вивчення конкретного предмета. На першому рівні даються уявлення і цілісна картина матеріалу предмета, що вивчається, вміння відповідати в основному на репродуктивні питання, що забезпечує доступність предмета всім. На другому рівні передбачається розширення і поглиблення знань, одержаних під час засвоєння першого рівня. Третій рівень містить знання, які є необов'язковими для всіх. Цей рівень забезпечує студенту найвищу оцінку.

Модульний контроль та визначення рейтингу студентів використовуються для того, щоб стимулювати систематичну та самостійну роботу студентів, підвищити об'єктивність оцінювання їхніх знань, створення здорової конкуренції між ними в навчанні, виявлення індивідуальних творчих здібностей.

Після завершення лекційних, семінарських, лабораторних і практичних занять про-

водиться модульний контроль знань студентів. Оцінка за модуль визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності (у балах) та оцінки підсумкового модульного контролю (у балах), яка виставляється при оцінюванні теоретичних знань та практичних навичок відповідно до переліків, визначених програмою дисципліни.

Велика кількість матеріалу підлягає самостійному вивченню, майже 30 % загального часу припадає на самостійну роботу студента. Для успішного навчання важливо, щоб студент не просто вмів учитися самостійно (дехто і цього не може, бо в школі навчався лише під безпосереднім керівництвом учителя), а спрямовував свою творчу пізнавальну активність на життєве самовизначення та професійне самоствердження. Відповідно до цього на кафедрах повинні бути створені необхідні умови: приміщення для позааудиторної роботи з відповідним сучасним устаткуванням, комп'ютерами з доступом до інтернету, фантомами, муляжами, що на сьогодні ще не забезпечено.

Викладання загальної хірургії починається з практики у студентів 2-го курсу. Практичні заняття проводяться на перших–других академічних годинах, враховуючи особливості роботи хірургічного стаціонара. Проте на кафедрі одночасно приходиться від 4 до 6 груп студентів, що призводить до перевантаження хірургічного стаціонара та не сприяє кращому оволодінню вміннями та практичними навичками. Перевантаження клініки студентами впливає на санітарно-гігієнічний режим стаціонара, призводить до того, що хворі відмовляються як спілкуватись із студентами, так і виконувати при них лікувальні маніпуляції. Ще однією з невирішених проблем є викладання дисципліни у іноземних студентів. Вона пов'язана з низкою передумов: російськомовні студенти-іноземці недостатньо знають мову, у зв'язку з чим у них виникають труднощі із засвоєнням матеріалу, у них низька мотивація до навчання, англійськомовні студенти не мають можливості самостійно спілкуватись з хворими у зв'язку з мовним бар'єром. Успішність студентів визначається не лише станом організації навчального процесу у вищій школі, а також психологічними закономірностями навчально-професійної діяльності, мотивацією студентів до

навчання. Неврахування усього цього може бути однією з численних причин неуспішності студентів.

Таким чином, необхідна розробка не тільки відповідних програм навчання, а й адекватних їм організаційних форм та методів викладання і навчання.

Висновки

За умов кредитно-модульної системи викладання клінічних дисциплін студентам ме-

дичних факультетів має суттєві особливості, а саме: лекції носять установчий характер, аудиторна робота студентів – практично-орієнтований характер, самостійна робота вимагає від студентів бути більш активними та творчо підходити до навчання. Окрім цього для якісного проведення навчального процесу потрібні сучасне матеріально-технічне устаткування клінічних кафедр та організація форми і методів викладання.

Список літератури

1. *Зіменковський Б. С.* Вища медична освіта і Болонський процес / Б. С. Зіменковський, М. Р. Гжегоцький, І. І. Солонинко. – Львів, 2004. – 200 с.
2. *Сипливий В. О.* Розвиток креативного мислення у студентів при вивченні загальної хірургії / В. О. Сипливий, В. В. Доценко, С. В. Грінченко // Педагогічна культура викладача вищої школи : XLVI навчально-методична конференція : матеріали конф. – Харків : ХНМУ, 2012. – С. 148–151.
3. *Верещагин Ю. Ф.* Рейтинговая система оценки знаний студентов, деятельности преподавателей и подразделений вуза / Ю. Ф. Верещагин, В. П. Ерунов. – Оренбург : ОГУ, 2003. – 105 с.
4. *Передерій В. Г.* Стратегія євроінтеграційного реформування вищої медичної та фармацевтичної освіти в Україні / В. Г. Передерій // Досвід впровадження основних засад Болонського процесу в систему вищої медичної (фармацевтичної) освіти : науково-методична конференція, Тернопіль, 14–15 квітня 2005 р. : матеріали конференції. – Тернопіль, 2005. – С. 3–8.
5. Перший досвід викладання загальної хірургії з доглядом за хворими за кредитно-модульною системою організації навчального процесу / М. Д. Желіба, Ю. Й. Гумінський, І. Н. Ошовський, М. І. Бурковський // Актуальні проблеми сучасної медицини : Вісник Української медичної стоматологічної академії. – 2009. – Т. 9, вип. 1 (25). – С. 339–341.
6. Кредитно-модульна система навчання інтернів зі спеціальності «хірургія» / Б. О. Матвійчук, В. В. Михайлович, Я. З. Патер, І. М. Павловський // Український журнал хірургії. – 2011. – № 6 (15). – С. 192–196.
7. Медична освіта у світі та в Україні / [Поляченко Ю. В., Передерій В. Г., Волосовець О. П. та ін.]. – К. : Здоров'я, 2005. – 383 с.

В.В. Доценко

КРЕДИТНО-МОДУЛЬНАЯ СИСТЕМА: ОПЫТ ПРЕПОДАВАНИЯ ОБЩЕЙ ХИРУРГИИ

Обобщен опыт преподавания общей хирургии для студентов медицинских факультетов в условиях кредитно-модульной системы. Рассмотрены особенности проведения лекционного курса, практических занятий, самостоятельной работы, контроля знаний и практических навыков студентов во время учебы на клинической кафедре.

Ключевые слова: кредитно-модульная система, общая хирургия.

V.V. Docenko

CREDIT-MODULAR SYSTEM: EXPERIENCE OF TEACHING OF GENERAL SURGERY

The experience in general surgery teaching for medical students in terms of credit-modular system was generalized. The features of the lecture course, practical exercises, self-study, the control of knowledge and practical skills of students during their studies on the clinical faculty were examined.

Key words: credit-modular system, general surgery.